

ÇOK YÖNLÜ BİR KARAMANLICA DERGİDE “TERAKKİ” ANLAYIŞI

Eray KONYA*

Karamanlıca bir yayın organı olan “Terakki” dergisi, 15 Mayıs 1888 ile 31 Ekim 1888 tarihleri arasında toplam 12 nüsha olarak, 15 gün arayla yayınlanmıştır. Dergide Orta Anadolu’da yaşamış Ortodoks Türklerin her zaman yaptığı gibi Türkçe, Yunan Alfabeti ile verilmiştir.¹ Aşağıda transkripsiyonunu sunduğumuz “Terakki” kavramının işlendiği yazı, derginin 15 Mayıs 1888 tarihli birinci sayısında kendisine yer bulmuştur. Bu ilk sayıda, derginin üstlenmiş olduğu misyon ve Terakki fikrinin işlendiği kısım, Markos I. Portokaloğlu adlı bir yazar tarafından kaleme alınmıştır. Kendisini “Ehl-i Anatol’dan” olarak adlandıran Portokaloğlu, Mekteb-i Tıbbiye hocalarından birisidir. Yazarın görev üstlendiği Mekteb-i Tıbbiye, Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde ön plana çıkmış, takip eden yıllarda ülkenin kaderini elinde bulunduracak İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin temellerinin atıldığı yer olma özelliği göstermiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1889 yılında Tıbbiye’nin Gülhane’deki bahçesinde; “İttihad-ı Osmani Cemiyeti” adıyla kurularak tarih sahnesine çıkmıştır.² İttihat ve Terakki Cemiyeti bünyesindeki önemli kanaat önderlerinden birisi olan Prens Sabahattin tarafından 1906 yılından itibaren Paris’te çıkarılmaya başlanmış “Terakki” isminde, farklı bir dergi daha mevcuttur.³

* İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.
E-mail: konyaeray@gmail.com
Yazının Geliş Tarihi: 02.11.2017
Yazının Kabul Ediliş Tarihi: 13.11.2017

¹ Evangelia Balta, “Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi** 8, İstanbul 2003, s. 26

² Sina Akşin, **Jön Türkler ve İttihat Terakki**, 7. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, s. 49; Orhan Örs, “Kuruluşundan Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihat ve Terakki Cemiyeti”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 51, Bahar 2013, s. 687

³ Bayram Bayraktar, “Günümüzde Yeniden Değerlendirilmesi Gereken Bir Düşünür:

Karamanlıca Terakki dergisinin yayın idaresi tarafından kaleme alınan önsöz bölümünde daha önce mevkute (sürelî yayın) formatında Karamanlıca olarak başka risalelerin de yayınlandığı, ancak çeşitli sorunlar nedeniyle bu çalışmaların devam ettirilemediği bilgisi verilmektedir. Terakki dergisi, Ortodoks Türklerin istifade edebileceği alanlarda oluşan bilgi eksikliğinin giderilmesine yönelik olarak, Karamanlıca yayın yapma fikrinden yola çıkmaktadır. Bu noktada dergi idaresi, ahalinin teâlîm-i tedrisi hususunda sorumluluk hissi taşıdıklarını ifade etmektedir. Derginin yayın hayatına devam ettiği müddetçe, bu temel dayanak noktasına uygun olarak kullanılan yazı dilinin okuyucular tarafından kolaylıkla anlaşılabilir bir düzeyde kaleme alınacağından bahsedilmektedir.

Dergi içeriği farklı alanlarda ele alınan konu başlıkları nedeniyle geniş bir çeşitlilik arz etmektedir. Karamanlıları her alanda bilgilendirmeyi odak noktasına alan dergi nüshalarında, insanın yaradılışı gibi inanç temelli anlatılar⁴ bulunduğu gibi; gündelik yaşama yönelik bilgilendirmelere de yer ayrılmıştır. “Teħhül Edin, Evlenin”⁵, “Tecrübesez Başlanılan İşin Hatemesi Nedâmettir”⁶ türü yazılar bu bağlamdadır. Bunların yanı sıra tarihe atıfta bulunan; “Sultan Gazi Osman”⁷, “Kristoph Colomb-Amerika’nın Keşfi”⁸, “Çiçek ve Humma Hâletleri”⁹ tarzı bilgilendirici metinlere ayrıca sütun açılmıştır. Benzer şekilde, “Letaif Köşesi”¹⁰ adındaki fıkra bölümünde sunulan güldürü hikâyeleri de, dergi içeriğine katkı sağlamaktadır. Dergide yayınlanmış bazı yazıların yer aldığı bölümlerin alt kısmında yazarların isimleri de verilmektedir.

Sözlük anlamıyla “İlerleme” ve “Gelişme” gibi anlamlara sahip Terakki sözcüğü, dergi ismi olarak özellikle seçilmiştir. Bu isim der-

Prens Sabahattin Bey”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 28, 1996, s. 53

⁴ “İlk İnsanlar Hakkında Bir Malumat”, **Terakki**, Sayı: 1, 15 Mayıs 1888, s. 7

⁵ Arhailos, “Teħhül Edin, Evlenin”, **Terakki**, Sayı: 1, 15 Mayıs 1888, s. 11

⁶ İoan Gavrilidis, “Tecrübesez Başlanılan İşin Hatemesi Nedâmettir”, **Terakki**, Sayı:1, 15 Mayıs 1888, s. 15

⁷ “Sultan Gazi Osman” başlığında öyküsüne değinilen Padişah, Osmanlı Devleti’nin kurucusu Birinci Osman’dır. **Terakki**, Sayı:1, 15 Mayıs 1888, s.8

⁸ Bu yazı, 1. ve 3. sayılarda tefrika halinde yayınlanmıştır. “Kristoph Colomb - Amerika’nın Keşfi”, **Terakki**, Sayı:1, 15 Mayıs 1888, s.11-12

⁹ Aleksandros Yorgutis, “Çiçek ve Humma Hâletleri”, **Terakki**, Sayı: 2, 31 Mayıs 1888, s. 27

¹⁰ “Letaif”, **Terakki**, Sayı: 1, 15 Mayıs 1888, s. 16

ginin vermek istediği mesajla doğrudan ilgilidir. Zira henüz ilk sayı-
da, önemine binaen terakki kavramının üzerinde ayrıntılı bir şekilde
durulmaktadır. Terakki sözcüğü ile medeniyet olarak ilerleyiş kas-
tedilmektedir. Bu bağlamda, terakki fikrine bağlı kalınması halinde
insanın hayatında ortaya çıkabilecek kolaylıklar, günlük yaşamda
kendisine yer bulan teknolojik ilerlemelerin elde edilmesinde terak-
ki düşüncesinin önemi ve refah dolu bir hayata ulaşmada sağladığı
katkılardan söz edilmektedir.

Dergi kapağında bahse konu edilen; “Terakki insan içindir, terak-
kisiz insan, insan değildir.” şeklindeki cümle derginin genel yaklaşı-
mını ortaya koymaktadır. Buna bağlı olarak, dergi nüshaları boyunca
işlenen başlıklar, belli bir felsefi bakış açısı dâhilinde aktarılmakta-
dır. İnsan ilişkilerine dair verilen nasihat türü yazılarda da, terakki
fikrini içselleştirme gayesi göze çarpmaktadır. Okuyucunun ilgisini
çekmek amacıyla arı ve kırlangıç gibi bazı hayvanlar üzerinden sem-
bolik bir anlatımın izlendiği ilk sayıda, terakki düşüncesinin hayata
geçirilmesi neticesinde insanoğlunun yaşadığı müspet dönüşümler
21 maddelik bir liste dâhilinde sıralanmaktadır.

“Terakki”¹¹

*Terakki kelimesinin asıl manası (ileri yürümek, adım atmak, git-
mek) demektir. Bu da her bir şeyin künhünü [özünü] öğrenmek için
uluhiyetten [tanrısallıktan] insaniyete bahşedilen akıl ile olabilir.*

*Akıl ise öyle bir hassadır ki [özelliktir ki] onun vasıtasıyla bir
insan;*

*Evvela, bir defa işlediği fiilin suretini tebdil-i tagayyür edebilir
[değiştirebilir].*

*Saniyen [ikinci]; İşleyeceği fiili evvelden tefekkür edip [düşü-
nü] netayicini [sonucunu] anlayabilir.*

*Salisen [üçüncü]; Onun icrasına isterse mâni'ya razı olup, icra
zamanında onun muvaffakiyetine lâzım geleni harekete koyabilir.*

*Rabian [dördüncü]; İcra olduktan sonra netayicinden hissemend
[pay sahibi] olup noksaniyetini diğer defa için ikmal edebilir.*

¹¹ “Terakki”, **Terakki**, Sayı: 1, 15 Mayıs 1888, s. 3-7.

İşte, bu gibi sıfat-ı nadideye malik olan bir akıl vasıtası iledir ki terakki husule gelir. Yoksa hayvanatta olduğu gibi, bu hassalardan mahrum olan mahlûk asla ve katta terakki edemez, şöyle ki;

Bir hayvan ne kadar zeki olursa olsun ef’âlini [eylemlerini] tebdil-i tagayyür edecek derecede değilse, akla malik değil ve terakki de kabul etmez. Misal, hayvanatın en zekilerinden olan arı rayihalı [hoş kokulu] ve nadide çiçekleri bulup ve onlardan usarelerini [öz-sularını] almak hassasını diğer arılardan görüp öğrenmekle malik olmayıp, taklid edebilme kabiliyeti kendisinde asla yoktur. Bu gibi çiçek usaresinden bal yapmak kendisinin hilkatında [yaradılışında] vardır ve onu hiçbir suretle değiştirmek mümkün değildir, bu onda terakki de edemez.

Felsefeden birisi tecrübe zımnında, kendi hanesine yuva yapan bir kırlangıç kuşunun bir çift yavrusunu alıp, odasında büyüüp bütün sene beslediğinde ve yavruluk zamanından beri asla ve katta diğer bir kırlangıç kuşu yüzünü görmedikleri halde, feylezof-u meşhur [meşhur filozof] müşahade eylemiş [gözlemlemiş] ki, kendisine hiçbir kırlangıç gelip de ne yolda yuva yapacağını tarif etmediği halde, odasına getirdiği çamurları işbu yavrular toplayıp şevk-i tabii [iç-güdü] vasıtasıyla tamamıyla umum kırlangıç kuşlarının yaptıkları yuvayı yaptığında anlaşılmiş ki, kırlangıç kuşuna, yuvasını daima aynı şekilde yapmaklık hulkîdir [yaradılışla ilgilidir] ve bu yuvasını başka türlü yaptırmak mümkünsüzdür. Bu onda akla malik değildir ve terakki de kabul etmez.

Hâlbuki insan bütünüyle aksi olup, akıyla istediği gibi ahval-i ef’âlini [eylemlerinin durumunu] tebdil-i tagayyür edebilir.

Öyleyse insan dünyaya geldiği zamandan bu ana değin icra eylediği ef’âlin kâffesinin [tamamının] noksaniyetini [eksikliğini] ikmal edegelmekte, yahut ikmal edebilmeye sa’y-ü gayret [gayretle çalışma] etmektedir.

Noksaniyet ise insaniyetin saadet haline mümanaat eden [engel olan] esbab [sebepler] demektir. Onların kemali [olgunluğu] de tecrübeyle olur. “Bir çocuk ateşin yakıcı ve bedenine muzır [yaramaz] ve refah haline elverişli olmadığını ateşe bir defa elini sokup, ondan yanıp acı duymakla anlar.”

Saadet ve refah-ı hâl [bolluk hali] demek, bir insan kendi nefsiyle, hariçte bulunan ecsam beynindeki münasebat demektir ve bu münasebat hariçle ne kadar artar ise ol [o] insan, ol kadar terakkide bulunup temeddün eder [medenileşir] ve âlim olup onların cevherini anlar. Nefsine müfid [anamlı] ya [da] muzır olduğuna vakıf olup ondan ya telezüz [tad alır] ya teneffür [iğrenir] eder.

Misal, Anatol'un¹² beş-on kulübelik bir köyünde doğup büyüyen yüz yaşındaki çiftçinin dünya-yı haricîyle [dış dünyayla] bu kadar seneden beri olan münasebat, ondan istifadesi, İstanbul ya Paris ya Londra gibi büyük bir şehirde doğmuş büyümüş, lakin yalnız 20 yaşındaki bir gencin dünya-yı haricîyle olan münasebat-ı muhtelifesi, ondan istifadesi mukayese olsa, pek kolay anlaşılır ki, köylü her ne kadar da 100 seneden beri dünyada ise de, civardaki şehir gencinin yalnız 20 sene zarfında dünya ile olan münasebatına, yani ma'lumatına binaenaleyh [bundan dolayı] saadeti haline [mutluluk haline], asla vasil olamamış ve olamayacaktır. Bu anda terakki edemeyip asırlarca geri kalmıştır.

İşte böyle esası terakki olan akıl gibi bir cevhere malik olan birinci insan dünyaya bundan 7000 sene akdem [önce] geldiğinde, en evvel düşündüğü kendi nefsinin saadeti hali idüğü bedihîdir [olduğu açıktır]. İşbu saadeti hali ise, yalnız kendi şahsının mevcudiyeti ve vikayesi [esirgemesi] ile vasil olacağını [ulaşacağını] derakap [hemen] terk edip, onu vikaye edebilmek için lâzım geleni kendi beden-i derununda [bedeninin içinde] bulmadığından, bu dünya-yı haricîden elzem olanını elde edinmek için onunla münasebatta bulunmaklık farz oldu, şöyle ki;

Bundan asırlarca evvel gelen birinci insan, güya sabah olup uykudan uyanır gibi gözlerini açıp etrafına hayran hayran baktığında gözleri önüne tesadüf eden hayvanat, nebatât ve cematın kâffesine [tamamına] aff-u nazar ettiğinde [göz attığında];

Evvela dibinde bulunduğu ağacın başı üzerindeki dalına bir kuşun gelip konmasından ve daldan dala sıçramasından kımıldanmayı ve kendi bedeninin a'za-i muhtelifesinin [değişik organlarının] dahi işbu hareket hassasına malik olduğunu ve etrafındaki bulunan mevaddın [maddelerin] kâffesi kendi bedeninin haricinde bulunup,

¹² Anatol sözcüğüyle kastedilen Anadolu coğrafyasıdır.

kendisinin bunlardan münferid olarak, onlardan ma’dud olmadığını [sayılmadığını] anladı.

Saniyen; İşbu dalda oturan kuşun dal üzerine verdiği ağırlıktan dalın eğilmesi kendi nefesine ne ziyarı ne de faydası olduğundan, işbu dünya-yı haricînin beyinlerinde birbirleri üzerlerine icra eyledikleri ahval-i muhtelifenin [çeşitli durumların] kendisi üzerine hiçbir tesiri olmadığını anladı.

Salisen; “İşbu başı üzerindeki kuşun ötmesinden kendi kulaklarına ve önündeki çiçeklerin rayihaları burnuna hoş gelip, teleffüt [etrafına bakındığında] gözlerine giden şuâat-ı şemsiyenin [güneş ışınlarının] onları kamaştırması, yaslandığı taşın kolunu ağrıtmaması, işbu ecsam-ı haricîyenin kâffesinin kendisi üzerindeki tesiri-i muhtelifesini [çeşitli etkisini] ve işbu tesirin de iki türlü olduğunu derk eder etmez [kavrar kavramaz], nefesine müfid olanlarını arzu ve muzır olanlarından nefret edip, o günden bugüne değin terakki sayesinde şahs ve nev’înin vikayesine elzem olan hususatın kâffesine gün be gün daha mükemmel surette nâil ve muvaffak olarak, en âdi hâlden bugün oldukça mükemmel bir surete kadar vasıl olabilmıştır; şöyle ki;

1) Ağaç altında, kovuğunda, üstünde, mağaralarda yatarken, bugün saraylarda bulunup en nadide kuş tüylü karyolalarda yatıp rahat etmeye terakki sayesinde nâil olabilmişlerdir.

2) En âdi otlarla ve yabani yemişlerle beslenirken, bugün en leziz ve nafi’ [yararlı] yemişler yemeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

3) En pis, kokmuş, âdi ve bulanık sular içerken, en hafif ve berrak içkiler içip keyif etmeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

4) En sapa, çalılı, taşlı, kayalı ve çamurlu yerlerde yalın ayak başı kabak yürürken, bugün en düz, temiz, şoselerde müzeyyen arabalar ve faytonlar ile zarif ipekli elbiseler giymeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

5) En vahşi ve dehşetli canavarlarla gece gündüz cansiperane uğraşma[k]dan, en medenî ve en âlim insanlarla ülfet [tanışma] ve münasebette bulunmaya terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

6) En dehşetli sedalardan, en ziyade ahenkli musikî sadây-ı nefiselerine [güzel seslere] terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

7) Çırçıplak her dakikada telef olmak ihtimaliyle senelerce yürüyüp pek çok külfetle, pek cüz 'i mesafe kat edilirken, mükemmel giyinip kuşanarak hiçbir korku ve rahatsızlık olmayarak muntazam [düzgün] kadifeler üzerinde yata yata birkaç saniye istirahatle pek büyük ve baid [uzak]mesafeler kat etmeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

8) Asırlarca bir kelime söyleyemeyen insan, saniyede binlerce efkârı [düşünceleri] milyonca âdemlere anlatabilmeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

9) Su kenarına gitmeye titreyen insan Bahr-i Ummânları tepeleyip kutuplara kadar gitmeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

10) Sabahın akşam olacağını bilmeyen insan, asırlar sonra âlem-i kevn-i fesatın neye mucip olacağına terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

11) Bastığı ve gözü önündeki ecsamın ne idüğünü bilmeyen insan, bütün yıldızların künhüne [özüne] ve gözleri ile asla göremeyeceği merkez-i kürenin [dünya merkezinin] neden ibaret olduğuna terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

12) Gündüz şavkında görüp bir şey yapamayan insan, gecenin zifir karanlığında en ince işleri yapabilmeye terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

13) İki taşı birbiri üzerinde durdurup bir arşın yüksekliğe çıkarıramayan insan, binlerce taş parçalarını birbirine rabt edip [bitiştirerek], 350 metre yüksekliğe kadar ebniyeler [binalar] yapmaya terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

14) Eskiden birkaç asırda yapılan eserlerin en ehemmiyetlilerinden bir tanesi hemen mevcut kalıp bilinemediği halde, şimdi her saniyede yapılan eserlerin en ehemmiyetlilerinin bile kâffesi [tamamı] gün gibi aşikâr olup güya şimdi yapılmış gibi mevcut bulunmalarına terakki sayesinde nâil olabilmıştır.

15) Eskiden bir hayvanı bir ağaçtan ayıracak derecede kaba çizgi çizecek yokken, şimdi değil bir hayvanı ağaçtan, bir insanı diğerinden, illa bir aynı insanın güya resmi olmayıp, asıl kendisi olduğuna çoklarının aldanacağı derecede resmetmeye terakki sayesinde nâil olunabilmıştır.

16) Evvelinden ölenlerin kemiklerinin bir parçası kalmadığı halde, şimdi bütün vücudu, envâi resim ve heykelleriyle beraber, sesi dahi asırlarca istenildiği zaman işitilmeye terakki sayesinde nâil olunabilmiştir.

17) Hilkat-ı âdemde [insanın yaradılışında], birbirleri karşısında senelerce bulduklarında bir işaret edemedikleri halde, şimdi dünyanın bir ucundakinin diğer ucundakiyle üç-beş dakikada konuşup anlaşabilmeleri ve konuştuğu ucundaki âdemin yüzünü görüp asla kendisini tanımadığı halde, sesini aldanmayacak dereceye terakki sayesinde nâil olabilmiştir.

18) Hilkat-ı âdem zamanında bir ağaçtan meyve koparmaya vasıta yokken, şimdi en atik kuşu, en derindeki balığı ve en vahşi canavarı bile saniyede yere sermeye terakki sayesinde nail olabilmiştir.

19) Hilkat-ı âdemde, yerden insan kendisini bir parmak yukarıda bir saniye bile tutamazken, şimdi havada en yüksek uçan kuşları 15-20 defasında binlerce metre yükseklerle çıkıp saatlerce gezebilmek şerefine terakki sayesinde nâil olabilmiştir.

20) Hilkat-ı âdem zamanında bir insan bulunduğu yerde ne olduğunu ve ne olacağını bilmezken, şimdi her gün her saat bütün dünyada ne olduğunu rahat-ı istirahatle [yorulmadan] okuyup efkâr beyan etmeye terakki sayesinde nâil olabilmiştir.

21) Hilkat-ı âdemde bulunduğu dünyada kendinden maada [kendisinden başka] âdemin [insanın] vücudunu asla tefekkür edemezken, terakki sayesinde en uzaktaki yıldızlarda bile onun mevcudiyetini ve ufak bir katre [damla] suda dahi gözün göremeyeceği milyonlarca mahlûkatı keşfetmeye terakki sayesinde nâil olabilmiştir.

Bu gibi âsâr-ı terakkiye [terakki eserleri] pek çok olduğundan birkaç tanesini ta'dad ederek [sayarak] iktifa eyledik [yetindik].

İşte bu asr-ı maarifteki [eğitim devri], hakikaten asr-ı terakki-i şarkî [doğunun eğitim devri] demektir, padişah-ı şehinşah maarif-perver ve adalet göster Gazi Abdülhamid Han-ı Sani Efendimiz hazretlerinin cülus-u hümayunlarından [tahta çıkışı], bu satırları yazmaya cesaret ettiğimiz saniyeye değin her bir millet ve tebaa-i devlet [devletin vatandaşı] terakki ummanına dalıp, gece gündüz bez-i vücüt ederek terakki ederken, biz ehl-i Anatol [Anadolu'nun yerlisi]

hilkat-ı âdem zamanından kurtulup oturduğunuz kulübe ve köyde ne oluyor bilmez derecedeki cehalet halinden çıkıp, bu terakki sayesinde her zaman bütün dünyada ne oluyor idüğünü âlem-i medeniyet [medeniyet alemi] ve cem-i cihan gibi vakıf olmaya say-u gayret [kişisel çaba] ediyor ki, şimdiye kadar olduğu gibi küre-i arzda ağırlık etmeden kurtulup, sizler de terakkiye yardım edip asıl insanın mak-sadı olan meşerret hale nâil olabilirsiniz.

Bütün dünya servetini milyonlarla sayarken, bizim Anatol terakkisiz yüzler saymadan asla ve katta kurtulamaz.

Bütün dünya fabrikalarda işlerken, bizim Anatol terakkisiz bak-kallıktan asla kurtulamaz.

Bütün dünya yeni keşfiyat ve terakkiyatla uğraşırken, bizim Anatol terakkisiz “Ben babamdan böyle gördüm” cümlesinden asla kurtulamaz.

Bütün dünya tren eklerken, yani yıldırım gibi koşan demiryoluyla gitmeye kanaat etmeyip gece gündüz balon ile uçmaya uğraşırken, bizim Anatol terakkisiz asla ve katta öküz kağnisından kurtulamayacak olduğunu âcizâne hem vatandaşlarıma ihtar ile iktifa ederim [yetinirim].

Markos I. Portokaloğlu

Mekteb-i Tıbbiye Hocalarından ve Ehl-i Anatol'dan”

EKLER

ΟΝ ΠΕΣ ΚΟΥΝΔΕ ΠΙΡ ΝΕΣΡ ΟΛΟΥΝΟΥΡ

ΡΙΣΑΛΕ Ι ΜΕΒΚΟΥΤΕΔΙΡ

ΣΕΝΕ Α΄. 15 ΜΑΙΟΥ 1888 ΝΟΥΣΧΑ Ι

ΤΕΡΑΚΚΗ

NAM ΡΙΣΑΛΕ-Ι-ΜΟΥΘΙΑΝΙΝ ΣΕΡΕΜ ΙΝΤΙ-
ΣΑΡΙΣΕΙ ΙΤΖΟΥΝ ΠΙΡ ΝΕΡΙΣΕ ΜΟΥ-
ΛΑΧΑΖΑΘΗ ΘΕΛΕΣΕΜΕ

« Τερακκή ισάν ιτζόνθη
« Τερακκήσέ ισάν ισόν
« δεγίλδερ.»

Τερακκή κελμεσινίν άσηλ μανιασή
(ίλεροσ γιόρουμέν, άδήςμ άτμάκ, κιτμέν)
διμέκδερ. Πούδα χέρ πέρ σεγίν κουνχουνοσ
όγρενμεκλικ ιτζόν ούλουχιγετόν ινσα-
νιγετέ πάχ έδιλάν άκίλ ιλέ έλαπιλέρ.
'Ακίλ ισέ όιλέ πέρ χασσάδερικι άνήν
βασητασή ιλέ πέρ ισάν
'Εββέλα — Πέρ δερά ίσλεδιγι φηλίν
σούρετινι τεπδιλ-ου-τεγαγιούρ έδεπιλούρ.
Σάπιεν — 'Ισλεγεόζεγι φηλιλ έββελάν
τερεκκίούρ ιδούτ νεταγιόζινι άγναγιαπιλέρ.
Σάλισην — 'Ανινιόζρε ηνά ιστέρτε
μανι γιά ραζή έλουτ ιδόζρά ζεμανηνά άνήν
μουβαφακηγετινέ λαζήμ κελενι χारेκετέ
χογιαπιλούρ.
Ράπιεν — 'Ιδόζρά έλδουκδάν σογνά νε-
ταγιτζεινέν χηρσεμένδ έλουτ νοκσανηγε-
τινι όικερ δερά ιτζόν ικμάλ έδεπιλούρ
'Ιστέ ποσ κιτι σφράτη ναδιδεγι μα-

λικ έλάν πέρ άκίλ βασητασή ιλέδερικι
ΤΕΡΑΚΚΗ χουσουλέ κελουρ. Γιόκσα χάλ.
βανατά έλδουγοσ κιτι ποσ χασσαλαρδάν
μαχροσμ έλάν μαχλουκ άσλα βέ κάτα
Τερακκή ιδέμεζ σιλέκι:
Πέρ χαιβάν νε καθάρ ζεκι έλουρ ισέ έλ-
σόν έρακαληγή τεπδιλ-ου-τεγαγιούρ έδεζέκ
δερεδζεέ δεγίλ ισέ άκίλά μαλικ δεγίλ βέ
τερακκή καπουλ ιτιμέζ.
Μισάλ, Καθανατήν έν ζεκιλερινέν
έλάν άρή ραγιαλή βέ ναδιδέ ζιτζεκελερι
πουλουό άνλερδέν ούσαρελερινι άλμακλήμ
χασσασηνά όικερ άρηλαρδάν χεροούτ έι-
ρενμέκλε μαλικ έλμαγιουτ τακλιό ιδε-
πιλμέκ καπιλιγετέ κενδουσινδέ άσλα
γιόκδουρ ποσ κιτι ζιτζεκ ούσαρεσινδέν
πάλ γιαπιμάκ κενδουσινιν χηλκατηνδά
βάρδερ, βέ άνή χιτζέ πέρ σούρετλε δεγιρ-
σδιρμέκ μουμακούν δεγίλδερ, ποσ άνδέ τερ-
ρακκήδα έδέμεζ.
Φελσερεδέν πίριτι τεόζρουτέ ζημνηνά
κενδοσ χανεσινέ γουβά γιαπάν πέρ κηρ-
λανήτζέ κουσουνοσ πέρ τζιφτ γιαβρησηνή
άλουτ έδασηνδά πογιουδουτ ποστουσ σενέ
πισλεδιγινδέ βέ γιαβρηλήκ ζεμανηνδάν
περοσ άσλα βέ κάτακα όικερ πέρ κηρλα-
κήτζέ κουσοσ γιόζέσο χιόρμεδικλερι χαιδέ

Ek 1: “Terakki” Dergisinin, Transkripsiyonu Yapılan 15 Mayıs 1888 Tarihli İlk Sayısının Üçüncü Sayfası.

φειλεσόφ ου μέγασρ μουσαχαδέ έιλεμίζ κι κενδουσινέ χιτζέ τίρ κηρλανκήτζ κελούπτε νέ γιολλά μιοβά μπαπατζηγηνή τααριφ έπμεδιγι χαλλδέ οδασηνά κειτιρδιγι τζα-μυρλαρή ίσπου γαβρηλάρ τοπλαγιούτ σέβκη ταπί βασητασή ήλε τεμαμή ήλε ούμουμ κηρλανκήτζ κουσλαρηνήν γεαπόη-κλαρή μιουβαγι γεαπόηγηνδά άγνασήλ-μήσκι κηρλανκήτζ κουσουνά μιουβασηνή δάγμα άινη σκιιλδέ γεαμκαλήκ χηλ-κήρρ. Βε που μιουβασηνή πασάκ άουρλού γεαπόημάκ μουμκινισίδιρ. Πού άνδε άκλά μααλικ δεγιόδιρ βε τερακκή δε καπούλ έμμεζ.

Χάλ πούκι ίνσάν πουτουν άσι έλουπ άκλή ήλε ίσπεδιγι κιπί άχβάλ-ου-έραληνή τεπίλ-ου- τεαγγήρ ήδε πιλούρ.

Όιλέ ίσέ ίνσάν δουνγιαγιά κελδιγι ζε-μανδάν που άνδεγιιν ήζρά έιλεδιγι έρά-λην κιάφρεσιν νουσανγιετιν ήκμάλ ήδε κελμεκδέ γεάχό ήκμάλ ήδεπιλμεγέ σάι-ου γαίρετ ήμκεδέδιρ.

Νουσανγιέτ ίσέ ίνσανγιετιν σααδέ-! χαλινέ μιομυαναάτ ήδεν έσπάκ διμέκδιρ. Άνλεριν κημαλήδα πεδζρουπέ ήλε όλουρ. «Πίρ τζοτζούκ άτεσιν γεακηδζή βέ πε-δενινέ μουζήρ βέ ρεφάχ η χαλινέ ήλθε-ρισλί έλμαδηγηνή άτεσέ τίρ θερά έλινι σκοούτ άνδεν γεανούτ άδζή δουμακλήκ ήλε άγνάρ ».

Σααδέτ βέ ρεφάχη γάλ διμέκ τίρ ίνσαν κενδού νερί ήλε χαριδζέδε πουλουνάν ήζ-σάμ κεινινδεικί μιομυασιπάτ διμέκδιρ, βέ που μιομυασιπάτ χαριδζέλε νέ καθαρ άρτάρ ίσέ έλ ίνσάν έλ καθάρ τερακκηδύ που-ληνήτ τεμεττουν ήδιρ βέ άλιμ όλουτ άν-λεριν δζεβχερινέ άγνάρ. Νεφσινέ μιοφιδ γεά μουζήρ έλδουγουνά βακίφ όλουτ άν-δεν γεά τελετζούζ γεά νενεφούρ ήδιρ.

Μισάλ. Άνατολήν κέζ εν κουλουτελικ τίρ κήνινδέ δογούτ πογούγι γούζ γεατήν-

δακί τζιφτζινιν δουνγιαί χαριδζέ ήλε που καθάρ σενεδέν περού έλάν μιομυασηπατήρ άνδεν ίσπιραδεσι, Ίσταντόλ γεά Παρις γεά Λόνδρα κιπί πογούκ τίρ σεχιρδέ πογμούζ πογούμούζ λάκιν γεάληνηζ 20 γεασηνδακί τίρ κενδζιν δουνγιαί χαριδζέ ήλε έλάν μιο-μυασιπάτη μιομυελιφεσι άνδεν ίσπιραδεσι μιομυαγεσέ έλουσά πέκ κολάι άγνασήλουρ κι κελού χέρ νέ καθάρδα 100 σενεδέν περού δουνγιαδά ίστέδε τζι φαιδέκι σεχιρ κενδζινιν γεάληνηζ 20 σενέ ζαφρηνδά δου-για ήλε έλάν μιομυασηπατηνά, γεάνη μα-λουματηνά, πινάεν άλέιχ σααδέτι χαλι-νέ άπλα βατήλ έλάμυαμτζ δε έλάμυαμτζ-δζάκδιρ. Πού άνδε τερακκή ήδεμγεουπ άσπρλάρδζα κηρού καμμήσδιρ.

Ίστέ κολέ έσάση τερακκή έλάν άκήλ κιπί τίρ δζεβχερέ μααλικ έλάν πιρινδζέ ίνσάν δουνγιαγιά πουνδάν 7,000 σενέ ά-δέμ κελδιγιινδέ εν έββελ δουσουνδουγού κεν-δού νεφσινιν σααδέτι χαλι ήδουγι πιδιχι-διρ. Ίσπου σααδέτι χαλι ίσέ γεάληνηζ κεν-δού ταχηνήν μεβζζουδιγετι βέ βικαγεσι ήλε βασήλ έλαδζαγηνή δερακάπ δερκ ήδουπ άνι βικαγι ήδεπιλμεκ ήτζουν λαζήμ κελινέ κενδύ πεδενι δερουνινδέ πουλμαδηγηνδαν που δουνγιαί χαριδζέιδεν ήλζέμ έλανενη ήλδέ ήδιμμεκ ήτζουν άνιν ήλέμιομυασι-πατδά πουλουμκαλήκ φάρζ όλδουσοιλέκι:

Πουνδάν άσπρλάρδζα έββελ κελεν πι-ρινδζέ ίνσάν κίσζα σαπάχ όλουτ ουκουδάν ουγεανήρ κιπί κελζερνι άτζούπ έτραφηνά χαιράν χαιράν πακδηκιά κελζέρι ήδουνέ τεσαδούρ ήδεν χαιδανάτ, νεπατάτ, βέ τζα-μαδατήν κιάφρεσινέ άτρου-ναζάρ ήδγιινδεδέ

“Εββέλα διπινδέ πουλουδουγού άγαδζήν πασή ουζερνινδεικί δαληνά τίρ κουσήν κε-λουτ κιομυασηνδάν βέ δαλδάν δαλά ση-τζαμυασηνδάν κημηλδανμαγι βέ κενδού πεδενινιν άζάι μιομυελιφεσινιν δακί ήσπου χαρικέτ χασασηνά μαλικ έλδουγουνουθ

Ek 2: “Terakki” Dergisinin İlk Sayısının Dördüncü Sayfası.

T E P A K K H

5

βέ έτραφηνδακι πουλουνάν μενδδδδην κιάφ-
φρεσι κενδου πεδενινίν χαριδζινιδέ πουλου-
νουπ κενδουσι πουλαρδάν μουνφεριδ όλα-
ράκ άνλερδέν μαδουδ δλμαδδηγγην άγναδδή.

Σάιτεν. Ίσπου δαλλδδ ότουραν κουσούν
δάλ ούζερινέ βερδιδι άγρηλγκδάν δαλήν
έγιλμεσι κενδου νεφινέ νέ ζεανή νέδε φάι-
δεσι δλδδηγγδάν ίσπου δουγγιά χαριδζινίν
πεγι.λερινιδέ πέρ πηλερι ούζερλερινέ ιδζρά
είλεδικλερι άγβάλη μούχτελιφενιν κενδου-
σι ούζερινέ χιτζ πέρ τεεσιρι δλμαδδηγγην
άγναδδή.

Σάιτεν. Ίσπου παθή ούζερινδεκι κου-
σούν ζομεινιδέν κενδου κουλακλαρηνά
βέ ονουνδεκι τζιτζεκληριν ραιχαλαρή πουρ-
νουνά χιτζ κελουτ τελεφουζ κοζερινέ κιδέν
σουάτη σέμεινιενιν άνλερι κάμαδδηρμασή
γισαλανδηγγή παθήν κολουουδ άγρητμασή,
ίσπου εδζσάμη χαριδζιγενιν κιάφφρεσινιν
κενδουσι ούζερινέ τεεσιρι μούχτελιφεισι βέ
ίσπου τεεσιρινιδέ ικι δουρλουδ δλδουγενουδ
δερκ έδερ έτμέζ νεφινέ μουφδδ δλανλα-
ρηνή άρζου, βέ μουζήρ δλανλαρηνδάν νε-
φριετ έδουπ, ό κουνδέν που κουνέ δεγίν
τερακκή σαγεσινιδέ σάχς βέ νεβινίν βικα-
γεσινέ ελζέμ όλάν χουσουσατήν κιάφφρε-
σινε κούν πέ κούν δαχά μουκεμμελ σου-
ρετδέ ναιλ βέ μουβαράκ όλαράκ εν άδι
χαλδέν που κούν δλδουκδζα μούκεμμελ
πέρ σουρετέ κადάρ βασήλ δλαπιλιμύδρι
σαίλεκι :

1) Άγάτζ άλτηνδά, κοβουγουνδά, ού-
στουνδέ, μάγααραλδα γιατάρ ικέν που
κούν σεραιλαρδά πουλουουπ εν ναδιδδ
κούς τουλουδ κεργιόλααρδα γιατουπ ρα-
χάτ έτμεγέ τερακκή σαγεσινιδέ ναιλ δλα-
πιλιμύδρι.

2) Εν άδι δτάρλε βέ γιαπανί γεμιθ-
λέρλε πεσλενουρ ικέν που κούν εν λεζιζ βέ
ναρηί γεμιθλέρ γεμεγέ τερακκή σαγεσι-
νιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

3) Εν πει, κοκμουδ, άδζή βέ που-
λανή σουλάρ ιτζέρ ικέν εν χαφιρ βέ
πιρράκ ιτζκιλερ ιτζουπ κέφ έτμεγέ τε-
ρακκή σαγεσινιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

4) Εν σαπά, τζαληλή, ταθλή, καγια-
λή βέ τζαμουρλή γερλερδέ γιαλήν άγιακ
πάσή καπάκ γόρουρ ικέν, που κούν εν
δουζ τεμιζ σουτελερδέ μουζεγέν άραπαλαρ
βέ παιτουλάρ ιλε ζαφιρ ιπεκλι έλπισελερ
κειμεγέ τερακκή σαγεσινιδέ ναιλ δλαπιλι-
μύδρι.

5) Εν βαχσι βέ δεχστελι δζαναβαλαρ
ιλε κιδζε κουνδουζ δζανστηρανεδ όγρσ-
μαδάν, εν μεδενι βέ εν άλλιμ ινσανλάρ ιλε
ούλφρετ βέ μιναιπιπατδδ πουλουμαγιά
τερακκή σαγεσινιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

6) Εν δεχστελι σεδαλαρδάν εν ζαδδ
άχενκλι μουσική σαδαί νερισελερινέ τε-
ρακκή σαγεσινιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

7) Τζιτζιπλάκ χιρ δακηκαδά τελέρ
έμιάκ ιχτιμαλή ιλε σενελέρδζε γεροδουούπ
πέκ τζου κουλφίτλε πέκ δζουζι μεσαρέ κάτ
εδιλουρκεν μουκεμμελ κεινιουπ κουσα-
ναράκ χιτζ πέρ κορκου βέ ραχαστζιλήκ
δλμαγιαρακ μουνταζάμ καδιφελέρ ούζε-
ρινιδέ γιατά γιατά πέρ κάτζ σανιγέ ισι-
ροχάτλε πέκ πογούκ βέ παιδ μεσαφελέρ
κάτ έτμεγέ τερακκή σαγεσινιδέ ναιλ
δλαπιλιμύδρι.

8) Άσρηλάρζα πέρ κελιμέ σοιλεμεγεν
ινσάν σανιγεδδ πινλερόζε έρκιαρή μιλλι-
όνδζα άδεμλερέ άγναδαπιλιμεγέ τερακκή
σαγεσινιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

9) Σου κεναρηνά κιτμεγέ τιτρεγέν ινσάν
πάχηρ ούνβανλαρη τεπελεγούπ κουτου-
πλάρα κადάρ κιτμεγέ τερακκή σαγεσι-
νιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

10) Σαπαχίν άχσάμ ελαδζαγγηνή πιλ-
μεγεν ινσάν άσρηλάρ σογρά άλεμεί κιάδνη
φισατήν νεγέ μουνδζιρ όλαδζαγγηνά τερα-
κκή σαγεσινιδέ ναιλ δλαπιλιμύδρι.

11) Πασηγή βέ κούσ ενονδεκι εδζ-
σαμην νέ ιδουγουνό πιλμεγεν ενσάνπιτόν
γιλδηζλαρήν κουνχώνέ βέ κούζερι ιλέ
άσλα κάρμεγεδζεγι μερκέζι κούρρενι νεδέν
ίπαριτ έλδουγουνά τερακκή σαγεσινδέ
ναίλ ελαπιλιμίσδιρ.

12) Κουνδούζ σαβκηνδά κούρεπ πύρ σέι
γιαπάμαγχαν ενσάν κούζενιν ζηρήρ καρα-
λχηγηνά εν ενδέ ίδλερί γιαπαπιλιμεγιέ
τερακκή σαγεσινδέ ναίλ ελαπιλιμίσδιρ.

13) Ίκί πατή πύρ πύρ έζερινδέ τουρου-
δούπ πύρ άρπών γουσκουγιέ τζηκμαγχαν
ενσάν πινλέρδε τάς πατζαλαρηνή πύρ
πύρινέ ράππ ίδουτ 350 μέτρο γουσκουκλι-
γινέ κούδάρ έπινγιλέρ γιαπαμαγά τερακκή
σαγεσινδέ ναίλ ελαπιλιμίσδιρ.

14) Έσκιδέν πύρ κούτζ άσηλαρδά για-
πηλάν έπερλερήν εν έχεμμιγετσιλκερινδέν
πύρ άνεσί χέμαν μεβδούδ κούλεπ πιλι-
νέμεδγι χαλδέ σίμιδι χέρ σανιγεδέ για-
πηλάν έπερλερήν εν έχεμμιγετσιλκερινδέν
πιλέ κούρρεσι κούν κίπι άσικάρ έλουπ
κούρα σίμιδη γιαπιλιμής κίπι μεβδούδ
πουλουμαλαρηνά τερακκή σαγεσινδέ ναίλ
ελαπιλιμίσδιρ.

15) Έσκιδέν πύρ χαϊδανή πύρ άγατζδάν
άγριατζάκ δερετζεδέ κούπα τζηζάη τζη-
ζατζάκ γούκ ενέν σίμιδη δεγήλ πύρ χαϊ-
δανή άγατζδάν πύρ ενσάν δικερινδέν ήλλα
πύρ άινή ενσάνη κούρα ρεσιμ έλμαγεουπ
άσπλ κενδουσι έλδουγουνά τζουλαρηνήν
άλδανατζαγη δερετζεδέ ρέσιμ έτμεγι τε-
ρακκή σαγεσινδέ ναίλ ελουναπιλιμίσδιρ.

16) Έββελινδέν έλενλεριν κευιλερινν
πύρ παρτζασή καλάμαδηγή χαλδέ σίμιδι
πουτόν βιδζουδι, ενβάι ρέσιμ βέ χείκελ-
λερι ιλέ περαπύρ σουλ δαχί άστρηλάρτζα
ιστενιλιγι ζεμάν έσιδιλιμεγι τερακκή βα-
σιτασή ιλέ ναίλ εληναπιλιμίσδιρ.

17) Χηλκάτη άδεμδέ πύρ πύρλερι κού-
σουρηνά σενιλέρδε πουλουνδουλαρηνά

πύρ ίπαριτ έδέμειδικερι χαλδέ σίμιδι δου-
γιανήν πύρ ουδζουδακί δικερ ουδζουδακί
ιλέ ουτζ, πύρ δακκηκαδά κουουσουτ άγνα-
σαπιλιμελερι βέ κινουδουγού ουζακδακί
άδεμιν γούζουνο κούουπ άσλα κενδουσι
παήμαδηγή χαλδέ σεσινέ άλδαναμαγεατζα
δερετζεγι τερακκή σαγεσινδέ ναίλ ελα-
κ πιλιμίσδιρ.

18) Χηλκάτη άδεμ ζεμανηνά πύρ
άγατζάν μεβά κούραμαγά βάσιτά γούκ
ικέν, σίμιδι εν άτικ κούσου, εν δερινδεκι
παληγή βέ εν βαγσι δζαναβαρή πιλέ σα-
νιγεδέ γερέ σεμμεγι τερακκή σαγεσινδέ
ναίλ εληναπιλιμίσδιρ.

19) Χηλκάτη άδεμδέ γερδέν ενσάν
κενδουσι πύρ παμακ γουκαρηδά πύρ σα-
νιγι πιλέ δουτάμαζ ικέν σίμιδι χαβαδά
εν γουσκουκ ουτζάν κούλαρην 15-20 δεσα-
σηνά πινλέρδε μέτρο γουσκουκελερέ τζη-
κούπ σαατζάρτζα κέζε πιλιμεκ σερερινέ τε-
ρακκή σαγεσινδέ ναίλ ελαπιλιμίσδιρ.

20) Χηλκάτη άδεμ ζεμανηνά πύρ
ενσάν πουλουνδουγού γερδέ νέ έλδουγουνό
βέ νέ ελατζαγηνή πιλιμής ικέν σίμιδι χέρ
κούν χέρ σαάτ πουτόν δουγιαδά νέ έλ-
δουγουνό ραχάτ-ου ιστιραχάτλε ουκουόπ
έρκιάρ πέν εντεμγι τερακκή σαγεσινδέ
ναίλ ελαπιλιμίσδιρ.

21) Χηλκάτη άδεμδέ πουλουνδουγού
δουγιαδά κενδουδέν μααδά άδεμιν βι-
δζουδινί άσλα τερεκουρ ιδέμεζ ικέν τερακ-
κή σαγεσινδέ εν ουζακδακί γιλδηζλαρδά
πιλέ άνιν μεβδζουδιγετινί βέ εν ουράκ πύρ
κούρα σουδά δαχί κούζον κάρμεγεδζεγι
μιλιονάρτζα μαχλουκατή κούρ έμεγιέ
τερακκή σαγεσινδέ ναίλ ελαπιλιμίσδιρ.

Πού κίπι άσάρη τερακκηγιέ πέκ τζουκ
ελδουγουνδάν πύρ κούτζ άνεσηνή τααδάδ
ιδερινκ ικτιρά εγλεδικ.

Ίστέ πού άσρη μααρηρδεκι, χαηήκατεν
άσρη τερακκή άσρη διμέκδιρ, Παδη-

Ek 5: “Terakki” Dergisinin İlk Sayısının Yedinci Sayfası.